

Ballanggontta Haattaa

Leveled

Wolayttatto Doona

Ha gujo nabbabo maxaafay Yuu Essi Eyidiyappe (USAID) beettida miishshaa maaduwan Seev Ze Childdirenee (Save the Children), Luxettaa Moconaynne Tohossa Dalgga Manttiya Luxettaa Beeroy issippe hashetin giigidi attamettidaagaa.

2009 M.L.

The CC By license lets others distribute, adjust, and build upon this work, for free or commercially, as long as credit is given to the original creation. However, any changes from the original must be indicated.

For more info please refer: <https://creativecommons.org/licenses/>

Ballanggontta Haattaa

Kifilee 3

Saamintta 20

Leveled

Nabbabuwappe kasetiya Mali be'o Oyshaa

Ha huuphe yohuwanne misiliya xeelliyo wode
kaalliya nabbaboy aattiyo kiitay ayba gaada
qoppay?

Ballanggontta emereera gadiya gidduwan shaakkidi boniya balguwa shaakkennan shohattidi kallo goggiya wolqqaama haattay de'ees. He haattaa maayuwa meeccanawunne miizza ushshanawu gidana xayikko heeraa asay harabawu go'ettiiddi beettenna. Ballanggoy ha wonttan qamman ta ayfee to'ii ta achchay me'ii geennan sirphphi giidi goggiya haattaa asay go'ettenaagan yiillotees. Hegaassi haattaappe bari wolqqa keenaa go'ettanawu qoppidi keehippe aaho halchchuwa kessiis. A halchchoykka ha coo goggiya haattaappe amaridaagaa zaaridi darkko ataakilttetuppe santtaanne timaatimiya ayfiya zeridi murutissiyogaa oyqqees.

Haattaa matan waaruwa go'ettidi tulla boniyan timaatimiyanne santaa tokkidi murutissanawu wonttan qamman aymottiiddi aqees gaanawu danddayettees. Ha beniisappe asa oychchennan bari sheniyen goggiya haattaappe amaridaagaa bari koyyido sohuwa zaarana giya qofaa oosuwan bessanawu kuuyiis. Bari qoppido ogiyan harbbuqi oottidi murutaa demmennan de'ido de'oy Ballanggossi birshshetta imuwa ixxi aggiis.

Yaati simmidi haattaakko matiya sohuwan santtaanne timaatimiya tokkiyo gadiya dooriis. Gadiya dooridi haattay goggiyo waaruwa giigissiyo oosuwa doommiis. Ha giigissido waaruwaara hem'i wottido gadiyan haattaappe qiiba keenaa omarssi yeddiis. Haattaa yeddin aqanaashin haattaa ekkii ekkida gadee yedhdhiyo wode yom"u giyagaa be'idi ufayttiis.

Yaati simmidi gadiya giigissidi santtawunne timaatimiyawu injjetiyadan oottanawu issi kushiyan guufiya issi kushiyan xikkiya oyqqidi shomorkkayiiddi kiishiyogaa doommiis. Hegaadan oottidi zaaretti zaarettidi kiishiiddi kiishiiddi denttettidi gadiya koshshiya xekkaadan liiqissiis. Gadiya bari wolqcaa keenaa oottidi liiqissido sohuwan issi baggaara santtaa tokkidi hara baggaara qassi timaatimiya maaraa oyttidi zeriis.

Ha tokettida santtaanne zerettida timaatimiya giddon lee'e lee'e boo'iya giigissidi koshshiyod wodiyen koshshiyagaa keena haattaa yeddidi kaalli kaallidi ushshiis. Haattaykka koshshiyagaa keenaappe aadhdhidi gadiya mooreennaadan maalladonne omarssi ushshiiddi kaalliis. Zeridobay tokkidobaykka suure hanotan mokkidinne oyqqidi dicciiddi asawu ubbawu ayfee shemppiyo soho gidi aggiis.

Santay I hegaadan kabboyidi naagidoogee qarettiya hanotan dicciis. Dicciiddi de'ishin issi gallassi santaa bolli naagibeennabay gakki aggiis. Issi gallassi Ballanggoy luxetta keettaappe simmidi santaa naagiiddi naatuura kuuwaasiya kaa'ees. Kuwaasiya kaa'ishin I be'enna sohuwara deeshshay gelidi amarida santaa miyagaa asay gooddirrggin woxxiiddi yiidi be'iis.

Ikka wassii waassidi haniyobay ixxin aggiigiis. Simmidi qoppiyo wode kase gallassikka I haattaa ushshidi kiyana hanishin yiida deeshshata gooddidoogee awu karhi giis. Ballanggoy haattaa ushshidi kiyishin Bakkaalo soo deeshshati lim"i lim"iddi yiidaageeta gooddidi yeddidoogaa hassayiis. Hegaa gishshawu Ballanggoy hachchikka miiday Bakkaalo soo deeshshata giyogan kuuyiis.

Meezetiday eta gidiyo gishshawu hara deeshshi awuppenne yeennaagaa qoppiis. Yaatidi Bakkaalo deeshshata gidanaappe attin hari awuppe yii giya qofan qachchiis. Qoppi ekkidaagee Bakkaalo soo biidi, “Ini gallassi intte soo deeshshati ta santtaa maanawu yiishin zaaraas. Ha”i qassi taani baynna sohuwan issi baggaara gelidi intte deeshshati ta santtaa pirxxidi mirggidosona,” giis.

Gujjidikka, “Intte be'eeta gidennee taani ha santtaa waatada dichchidaakko? Taani eexxiya boniyan daafurada dichchido santtaa muletoo deeshshi geli gelidi mirggin taani waanoo?” giidi qarettiya hanotan Bakkaala bessiis.

Yaagidi keehippe yiillotin Bakkaaloykka bari deeshshay qohidoogaawu zil"ettidi hara gallassi yeddennaadaan maaciis.

Ballanggoy qoppii qoppidi wonttetta gallassi
meetettida santtaa sohuwan haraa tokkiis. Yaatidi
kaseegaadankka haattaa maalladonne omarssi
qanxxennan kaalli kaallidi ushshiis. Kaseegaadan
kuwaasiyanne kaa'iyogaa aggiigidi luxetta
keetaa baanaashin gidin luxetta keettaape
yiidi bul"ees. Hegaappe simmidi bari luxettaa
nabbabiiddi meheekka meennaadan loyttidi naagiis.
Ha"i timaatimeekka gakkiiddi de'iyo gishshawu
timaatimiya mirggikko aacenna giidi keehippe
qoppiis. Luxetta keetaa biyo wode ubbankka
barina santtaanne timaatimiya naaguwan
maaddanaadan bari kaalo michcheessi yootiis.

Hegaadan hanidi naagishiininne asaakka naagissishin I laaxaa miidi yiyo wode ha'ikka deeshsha issinniya heezzaa gidiya santtaa pirxxada marggaasu. Yaatin Ballanggoy ha deeshshiya miido santtaa be'idi keehippe dagammii. Hegaani keehi yiillotidaagee deeshshiyi yedaa haphphidi gakkidaagee bari guufetiyo gatiman shochchan zokkuwa duutti aggiis. Hegan yiillotidi I hanqettiiddi de'ishin deeshshee goday haahuwara puttu gi aggiis.

Puttu giidaagee deeshshiya Ballanggo santtaa miidobaanne erennan, “Ballanggo, ta deeshshiyi aybissi oyqqadii?” giidi ooshshawu qaaqqatiis. Hegaanikka Ballanggoy yiilluwa mittidi deeshshee godaassi deeshshiya gattido qohuwa istta naa”a giidi yootiis. I yiillotido gaasuwa eriyabandan suure zaaruwa immanawu maliis.

Ballanggoy, “Taani ta kattay ta daafuray mooretido keettaaway hegaadan yiillotabeekkeshin neeni hegaadan aybissi yiillotay? Gaasoy aybee gaada koyrottada oychchiyogee lo”ennee? Taani ne deeshshiyo coo oyqqabekkettennee; hagaa be’aa ta santta asi baynna kayyiyan gelada A oottidobaa,” giis Ballanggoy akeekan. Yaatin deeshshee godaykka hanidabawu ubbawu qarettidi keehippe mooridoogaa yootidi maarotaa woossiis.

Deeshshee goday, “Ta ishawu Ballanggoo, tawu atto garkkii. Ta deeshshiya ne daafuraa bolli hagaa keena qohuwa gattidoogaa taani siyabekke. Hegaassattennee taani ogiyara biya deeshshiyo aybissi oyqqada qachchadii giyoy,” giis. Giini Ballanggoykka maarotaa immidogaa ammanttiya hanotan yootiis.

Ballanggoy liiqo inxxarssan, “Taanikka neeni be'abeennaagaa akeekaas. Hegaassattennee taanikka woppu gaada canccennan cabbottennan suure neessi koyroppe doommada hanidabaa yootidoy,” giis. Yaatin naa”u naatikka bantta gidduwan sarotaa medhdhidi hara galla deeshshiya yaada santtaanne timaatimiya moorennaadan maacidosona. Hara gallassikka gayttidi kaa'anawunne Ballanggoppe waaruwa go'etuwa meeziya shaakkanawu kuuyi makkin deeshshee goday deeshshiyo ekkidi biigiis.

Ballanggoy hegaappe guyye simmidi bari goshshaa giddo gelidi meetettida santtaanne deeshshee tohuwan yerettida timaatimiya akekidi wochchiis. Timaatimee deeshshaassi daroppe mal”enna gishshawu yerettaa yedhdhaasuppe attin mabeeekku. Santtay mal”o xalla gidennan de'ishin deeshshay muletoo santtaara zigirettiyyogaadan akka heezzu olla santtaa pirxxaasu.

Hegaa loytti shaakkidi guyyeppe soo biidaagee dawutaraa ekkidi nabbabiiddi naaganawu santtaakko yiis. Hegaani nabbabiiddinne shemppanawu xoqqu giyo kayyiyan santtaanne timaatimiya suure dichchiyo ogiya qoppees. Issitoo ha atikilttiya bari michcheera kayan kayan naagidi murutissanawu halchchees. Harantto qassi haattay geliyo boo'iya gordennan yuushuwan dirssaa diranawu qoppees.

Barkka shaaraa qashamii qashamidi wurssettan santtaa paccida sohuwan tokkidi dirssaa diranawu kuushshaa bollan gakkiis. Yaatidi bari nabbabiyobawu wode xuugettennaadan giidi qoppiyabandan qoodidi nabbabuwappe shemppo wodiyen oottanawu kuuyidi nabbabiyogaanne santtaa naagiyogaa doommiis. Hegaappe simmidaagee paccida sohuwan xeellii xeellidi hara santtaa puutiya giyaappe ehiidi tokkiis.

Ha wontta qoppidi kuuyidoogaadan bari santtaa
I naagin naagana xayin naa'antto mehee
meennaadan oottiyogaa oosuwan peeshshanawu
denddi aggiis. Hegaassi haniya mittaa woraa
doonappe qanxxi shiishshidi timaatimiyanne
santtaa heeraa yuushshi aattidi dirssaa diri
aggiis.

Dirssaa ammanttiya hanotan diri simmidi
luxetta keettan imettida so oosuwa oottanawu
bi aggiis. Yaanidi aqidaagee wonttetta gallassi
haattaa ushshanawu santtaakko yiis. Yiyo wode
santtaynne timaatimee kaseegaadan mehiyan
meetettibeennaagaa be'idi shemppaas giyo
hanotan ufayttiis.

Yaatidaagee Ballanggoy haattaa ushshiiddi de'ishin deeshsha issinna lim"i lim"aydda yiidaara geliyo sohoy xayin yaa haa woxerettiyyaro be'idi miicciigiis. Hachchiigaa xalla gidenna hagaappe sinttanawukka ay meheenne dirssaa kanttid i santtaa maanawu danddayennaagaa eriis. Hegaanne kase I aattido metuwa qoppi ekkidi, "Hagaape sinttan shemppaas," giis bawukka siyettenna cenggurssan. Yaatidaagee asi siyideeshsha giya uradan bari yuushuwakka xeelliis.

Yaanidaagee ubba wode maalladonne omarssi bari santtaanne timaatimiya kaalli kaalli xeellidi haattaa ushsheesinne sharafaa shoddees. Ballanggoy haattaa ushshiyogaa xalaala gidennan santtaa bul"iyakka wodiya naagidi bul"ees. Bul"aiiddi ayba sharafanne ashshennan mulxxu oottidi geeshshi aadhdhees.

Ballanggoy hegaadan suure naagidi dichchido
santtaay hayttaa aattidi dalqqidalqees.

Timaatimeekka gakkidi qawu"iyappe aadhdhidi
teeraa yonddoddidaagaa be'idi aadhdhiyay ubbay,
"Laa hagee tulla boniyan hagaadan haniyagee
aybee," gees. Ha equwan ma ma giidi gakkida
santtaa be'idi Ballanggoykka keehippe ufayttin
eqqido sohoy A ekkennan ixxiis.

Ballanggo aayiyakka hanidabaa ubbaa be'ada
keehippe ufayttada aawaassikka yootin naa"ay
biidi be'idosona. Ballanggakka keehippe anjjidi
appe kaalo michchiyakka aara naaguwan
hashetidaaro galatidi nashshidosona. Ballanggoykka
hagaadan qarettiya santtaappe akeekan issuwa
issuwa qooriyappe qanxxiyogaa doommi aggiis.

Timaatimiyakka maxanawu qoppi simmidi santtaa hachchi sooni miyogaa keenaa ekkiyo gishshawu aggiigiis. Hara gallassi bayzzanawu qanxxiyo santtaara maxana giidi qanxxido santtaa tookki ekkidi soo gelissiis. Yaatidi qachchi tookkidi soo efiido santtaa sooni kattanawu giigissiyogaa doommiis. Yaatidi Ballanggoy yaa haa giyo wode kaalo michchiyakka A maaddada oottin kattidosona.

Ha kushiyara ma ma giyadan ootti mal"ettidi kattido santtaa maanawu aattin aawaynne aayyiya Ballanggoy oottidoban keehippe maalaalettidosona. Yaatin naatikka poocammiiddi kawuwassi giigissido santtaa miidi zin"idosona. Wonttetta gallassi guuran denddidi qan"iyawu attidabaa ho"ettidi mi ekkidaagee luxetta keettaa bi aggiis.

Ballanggoykka luxetta keettaa biiddi bari shooqan giigissido santtaanne timaatimiya oonaara qanxxidinne maxidi giyaa efaanaakko qoppiiddi biis. Hegaadan I qoppiiddi biishin Mooti gayttidaagaara I waaruwa go'ettidi santtaanne timaatimiya oottidobaa huupheppe tohuwa gattanawu odiis. Yaatin Mootikka Ballanggoy go'ettidi hegaadan oottido haattay bantta kareera goggidi yiishin eeyyatettan sirphphi giido gishshawu zil"ettiiddi haasayiis.

Yaatidaagee, “Ballanggo neeni oottidoogaadan taanikka oottana,” giidi maaciis. Giyaakka I bayzzanawu efiyo santtaanne timaatimiya maaddanaadan qofaa immiis. Hegaassi Ballanggoykka Moota anjjidi I oottanawu doommiyo wode bari meeziya shaakkanawu qaalaa geliis. Yaagidi issoy issuwara qofaa wottiiddinne denttiiddi luxetta keetti gakkidosona.

Luxetta keettan imettiya he gallassa luxettaa makkidi soo simmido sohuwara laaxaa miidi aayeeranne aawaara santtaa qanxxuwawu denddi aggiis. Hegaara qanxxiyo santtaa giyaa tookkanawu Mootakka xeesidi ubbay oosuwa doommidosona. Mulee maalaalettiiddi santtaa qanxxidi timaatimiya maxin Ballanggoyenne Mooti tookkidi giyaa ekkidi biidosona.

Giyaanikka be'ida asay ubbay maalaalettidi, “Tulla boniyan hagaa mala santtaanne timaatimiya awun waatidi mokissidoo?” gees. Yaagidi maalaalettiiddi yuushuwan dooddidi santtaanne timaatimiyyakka al”uwan shminnee wurssi aggiis. Ballanggoy hegaadan oottidi mokissido santtaaninne timaatimiyan so asaappe biidi giyaa asaa gakkanawu de'iya ubban maalaalissiis.

Nabbabi simmidi zaariyo oyshata

Nabbabuwaninne ne buzo akeekan amppada kaalliya oyshata zaara.

1. Waaruwa giyogee aybee?
2. Waaroy aybissi go"ii?
3. Ballanggoy waaruwa go'ettidi aybaa mokissidee?
4. Waaruwa go'ettennan kattaa mokissiyoy awudee?
5. Nabbabuwa giddon “nashshidosona” giya qaalawu gelo birshshettay aybee?

